

SUOMENKARJAN MERKITYS NYKYPÄIVÄNÄ JA TULEVAISUUDESSA

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Maaseutuelinkeinot, Mustiala

Kevät 2022

Nenna Lähteenmäki

Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma, Mustiala

Tekijä Nenna Lähteenmäki

Työn nimi Suomenkarjan merkitys nykypäivänä ja tulevaisuudessa

Ohjaaja Jari Heikkinen

Tiivistelmä

Vuosi 2022

Suomenkarjan käyttötarkoitukset ja merkitys ovat vaihdelleet vuosisatojen aikana. Suomenkarjan käyttötarkoitukset ovat muuttuneet lypsyroduista kotitarve- sekä terapiaeläimiksi. Lisäksi roduista itä- ja pohjoissuomenkarjan käyttö emolehminä on yleistynyt. Suomenkarja toimii myös maisemanhoitajana. Suomenkarjan merkitys on muuttunut entisaikojen kotitarve-eläimestä geneettisesti arvokkaiksi alkuperäisroduiksi. Suomenkarjan merkitys leimautuu vahvasti sen alkuperäisyyteen, historiallisuuteen sekä elävään kulttuuriperintöön.

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää suomenkarjan merkitystä nykypäivänä ja tulevaisuudessa. Opinnäytetyö toteutettiin Suomenkarja Ry:n toimeksiannosta. Opinnäytetyötä varten tehtiin kysely, jonka avulla oli tarkoitus selvittää suomenkarjan käyttötarkoituksia, merkitystä, hyviä ja huonoja ominaisuuksia. Lisäksi kysely piti sisällään kysymyksiä koskien suomenkarjan tulevaisuutta ja CAP- sekä alkuperäisrotutuen uudistuksen uhkia ja mahdollisuuksia.

Kyselyn mukaan suomenkarjalla on kulttuuriperinnöllistä sekä historiallista arvoa ja merkitystä. Rotujen käyttötarkoitukset vaihtelivat maidon- ja emolehmätuotannosta muutamaankotitarve-eläimeen. CAP- ja alkuperäisrotutuen uudistuksessa nähtiin enemmän uhkia kuin mahdollisuuksia. Uudistus tuo tullessaan entistäkin tiukemmat ja vaativammat ehdot, joiden pelätään vaikuttavan suomenkarjan eläinmäärien vähenemiseen. Lisäksi suomenkarjan tilanne tulevaisuudessa nähtiin huonontuneena ja vähentyneenä, kuin mitä se nykyiseen verrattuna on. Rotuja olisi tärkeä suojella ja säilyttää, jolloin eläingeenivaraohjelmien merkitys korostuu entisestään. Suomenkarjan kasvattajat ovat sitoutuneita sekä uskollisia valitsemalleen rodulle. Karjankasvatuksen valopilkkuja ovat luonteikkaat suomenkarjan eläimet, joista etenkin pohjoissuomenkarjan väri vaihtelut tuovat iloa jalostukseen. Etenkin länsisuomenkarjan koettiin olevan täysin varteenotettava maidontuottaja valtarotujen rinnalla.

Avainsanat Suomenkarja, alkuperäisrodut, tulevaisuus, monimuotoisuus, merkitys

Sivut 28 sivua ja liitteitä 3 sivua

Author Nenna Lähteenmäki
Subject The importance of Finncattle today and in the future
Supervisors Jari Heikkonen

The uses and significance of Finncattle have varied over the centuries. The uses of Finncattle have changed from dairy breeds to domestic and therapeutic animals. In addition, the use of eastern and northern Finncattle as suckler cows has become more common. Finncattle can also be used in landscaping roles. The importance of Finncattle has changed from a former domestic animal to a genetically valuable indigenous breed. The importance of Finncattle is strongly marked by its originality, history and living cultural heritage.

The aim of the thesis was to find out the significance of Finncattle today and in the future. The thesis was commissioned by Suomenkarja Ry. For the thesis, a survey was conducted to find out the uses, significance and good and bad characteristics of Finncattle. In addition, the survey included questions regarding the future of Finncattle and the threats and opportunities for CAP and indigenous breed subsidy reform.

According to the survey, Finncattle have cultural heritage and historical value and significance. The uses of the breeds ranged from dairy and suckler cow production to a few domestic animals. The reform of CAP and Indigenous breed subsidy saw more threats than opportunities. The reform will bring even stricter and more demanding conditions, which are feared to reduce the number of Finncattle in the country. In addition, the situation of Finncattle in the future was seen to have deteriorated and decreased compared to as its current situation. It would be important to protect and preserve the breeds, further emphasizing the importance of animal genetic resources programs. Finncattle breeders are committed and loyal to the breed they have chosen. The rays of light in animal husbandry are the unique character of the Finncattle animals, of which the colour variations of northern Finncattle in particular bring joy to breeding. Western Finncattle in particular were perceived to be a fully capable dairy producer alongside the main breeds.

Keywords Finncattle, native breeds, future, diversity, meaning
Pages 28 pages and appendices 3 pages

Sisälllys

1	Johdanto	1
2	Suomenkarjan historia	2
2.1	1960-, 1970-, ja 1980-luku	3
2.2	Käyttötarkoitukset ja merkitys ennen	5
3	Suomenkarja nykypäivänä.....	5
3.1	Eläinmäärän kehitys	6
3.2	Käyttötarkoitukset nykypäivänä	7
3.3	Merkitys nykypäivänä	8
4	Geenivaraohjelman tarkoitus ja tehtävä.....	11
5	Maitotilojen rakennemuutos	12
6	Tutkimus suomenkarjan merkityksestä	13
6.1	Tutkimuksen arviointi ja luotettavuus	14
6.2	Tutkimuksen tulokset.....	14
7	Johtopäätökset	25
7.1	Suomenkarjan merkitys tulevaisuudessa	25
7.2	Suomenkarjan käyttötarkoitukset tulevaisuudessa.....	26
7.3	CAP- ja alkuperäisrotutuen uudistuksen mahdollisuudet	27
7.4	CAP- ja alkuperäisrotutuen uudistuksen uhat	27
8	Yhteenveto	28
	Lähteet.....	29

Liitteet

Liite 1	Tutkimus suomenkarjan merkityksestä
Liite 2	Tutkimus suomenkarjan merkityksestä
Liite 3	Tutkimus suomenkarjan merkityksestä

1 Johdanto

Suomenkarjalla tarkoitetaan Suomen alkuperäisten nautarotujen yhteisnimitystä. Kolme alkuperäisrotua ovat länsi-, itä- ja pohjoissuomenkarja.

Suomalaisia karjankasvattajia on neuvottu aikakaudesta riippuen jalostamaan suomalaisista lehmistä joko puhdasrotuisia, risteyttää ne monirotuiseksi tai vaihtamaan maatiaisrodut parempituottoisiin ”rotulehmiin”, kuten ayrshireen tai friisiläiseen. Nykyään vielä toistaiseksi meillä on säilytysohjelmia sekä alkuperäisrotujen kasvatustuki, joilla suojellaan alkuperäisrotujamme sukupuutolta.

Suomessa on kasvatettu kesynautoja jo noin 3000 vuotta sitten. Lähes kaikki maailman naudat polveutuvat alkuhärästä, jota alettiin kesyttää Lähi-Idässä kymmenen tuhatta vuotta sitten. Nykynaudat, mukaan lukien maamme omat kolme alkuperäisrotua, polveutuvat alkuhärkien kesyistä jälkeläisistä. (Mikkonen, 2017)

Suomenkarja on selkeästi jakautunut jo 1800-luvun puolivälissä pohjoissuomenkarjan valkoiseksi nupoksi, ruskeaksi länsisuomenkarjaksi sekä punakylkiseksi itäsuomenkarjaksi. Kotieläimiä muokkaavat ja jalostavat merkittävimmät tekijät olivat kulttuurillinen ja luonnollinen valinta. Karuissa olosuhteissa tärkeintä oli selvitä hengissä. Niukalla ravinnolla, puutteellisissa hoito-olosuhteissa sekä kylmässä ilmastossa maatiaisroduista kehittyi vastustuskykyisiä, kestäviä ja vähään tyytyviä yksilöitä. Maatiaisrodut ovat olleet ainoa vaihtoehto ajallisesti sekä paikallisesti karuissa olosuhteissa. Maatiaiseläinten menestymiseen tai unohtumiseen ovat vaikuttaneet maidontuotannolliset ominaisuudet, muotivirtaukset, kansalliset tuntemukset, sodat, lamat, hallat sekä katovuodet. Asteittain maatiaislehmän asema muuttui suojelua ja yhteiskunnan toimenpiteitä vaativaa, geneettisesti arvokkaaksi todettua alkuperäisrotua kohti. (Karja & Lilja, 2007, s. 56)

2 Suomenkarjan historia

Suomenkarjaa on ollut vuonna 1952 koko maan lypsykarjasta noin 75 prosenttia.

Suomenkarja on jo tuolloin eritelty kolmeen eri tyyppiin, ruskeaan länsisuomenkarjaan, valko-ruskean kirjavaan itäsuomenkarjaan sekä valkeaan pohjoissuomenkarjaan.

Länsisuomenkarjaa on tavattu lähinnä Varsinais-Suomen alueella, jossa prosenttimäärä on ollut 50 % sen alueen lypsykarjasta. Itäsuomenkarjaa on tavattu Keski-Suomessa, jossa sitä on ollut 91 % sen alueen lypsykarjasta. Pohjoissuomenkarjaa on tavattu Lapin alueella, jossa sen osuus on ollut 98 % koko sen alueen lypsykarjasta. Suomenkarjan jalostusta on tuolloin valvonut Suomen Karjanjalostusyhdistys (SK). (Lonka, 1952) Eri puolilta maata on kirjattu useita kuvauksia suomalaisesta karjanhoidosta ja ruokinnasta esimerkiksi vuodelta 1906 julkaisussa "Itä-Suomen Maatiaiskarja". Kaikilla kolmella rodulla oli aluksi omat Karjanjalostusyhdistyksensä. Ensimmäisenä on perustettu Itä-Suomen Karjanjalostusyhdistys 3.9.1898. Pohjois-Suomen Karjanjalostusyhdistys on perustettu 1905 ja Länsi-Suomen Karjanjalostusyhdistys 1906. Pian kaikkien kolmen jalostusyhdistyksen perustamisen jälkeen heräsi mielipiteitä siitä, että jalostustoiminta pitäisi yhdistää. Vasta kuitenkin 13.12.1946 perustettiin Suomen Karjanjalostusyhdistys, johon yhdistettiin kaikki kolme jalostusyhdistystä. Tähän vaikutti ayrshiren leviäminen koko Suomessa. (Myllylä, 1991, s. 8-18)

Suomeen on tuotu ulkomailta siitosnautoja 1500-1700-luvulta lähtien yksityisten ihmisten toimesta. Ulkomaisilla naudoilla on risteytetty maatiaiskarjaa, sillä ne olivat kookkaampia ja näyttävämpiä kuin heikosti hoidettu ja ruokittu suomenkarja. Risteyttämisen tarkoitus on ollut parantaa suomenkarjan tuotosta sekä kasvukykyä. Tähän vaikutti myös 1700-luvulla mielipide, jonka mukaan ainut keino oman karjan parantamisessa oli niiden risteyttäminen ulkomaisilla roduilla. Tällöin ei tunnistettu kotieläinten hoidon ja ruokinnan parantumista. (Karja & Lilja, 2007, s. 56)

Eläinten tuonti tyrehtyi lähes kokonaan 1800-luvun alussa Suomen jouduttua Venäjän alamaisuuteen. Talouselämän elpessä karjarotukysymys nousi taas keskusteluun. Maanviljelysnäytelyssä Turussa 1847 esitettiin useita maatiaiskarjaa puoltavia kommentteja. Keskusteluissa otettiin kantaa suomenkarjan puolesta, ja samalla vedottiin rehuntuotannon ja talviruokinnan parantamiseksi. (Myllylä, 1991, s. 9-10) Valtio alkoi tuoda karjaa ulkomailta vuonna 1847, josta suurin osa oli ayrshirerotua, sillä sitä pidettiin Suomen olosuhteisiin sopivimpana vaihtoehtona. Puhdasjalostuksen nimissä Suomeen tuotiin 547 ayrshire-eläintä, jotka sijoitettiin eri puolelle Suomea. Pyrkimyksenä oli mahdollisimman nopea ayrshirerodun hyvien ominaisuuksien levittäminen eri puolille maata. Suomenkarjasta tuli sekarotuista risteyttämisen johdosta, mutta parannusta ei huomattu 1800-luvun alkuvuosista muutamia poikkeuksia lukuunottamatta. Ulkomailta tulevista karjanjalostusopeista johtui mielipide suomenkarjan kelvottomuudesta. (Karja & Lilja, 2007, s. 57)

1700- ja 1800-luvuilla nautoja tuotiin viidestätoista eri rodusta Suomeen. Tuontien mukana levisivät vaaralliset eläintaudit, kuten karjarutto ja nautatuberkuloosi, jonka seurauksena tuonnit tyrehtyivät lähes kokonaan vuosina 1885-1895. Aikaisemmin Suomeen tuodut naudat kuolivat tauteihin, mutta ayrshire sekä suomenkarja selvisivät, sillä ne olivat tulleet taudeille immuuneiksi. Tuontieläimillä ei ollut vastaavaa immuniteettia. Kannanotot paikallisiin olosuhteisiin sopeutumisesta ja puhdasjalostuksesta herättivät pohdintaa suomenkarjan käyttöarvosta. (Karja & Lilja, 2007, s. 58)

2.1 1960-, 1970-, ja 1980-luku

Tuotannollinen kehitys suomenkarjalla oli nopeaa sekä erittäin myönteistä 1950- sekä 1960-luvuilla. Siihen oli isona tekijänä tehostunut karjanjalostus, mutta tärkeimpänä kuitenkin parantunut karjanruokinta sekä -hoito. Suomenkarjan tuotostaso kehittyi nopeasti, sillä vain perinnöllisiltä ominaisuuksiltaan tuotantokykyinen sekä hyvä eläinainees pystyy vastaamaan parantuneeseen ruokintaan ja hoitoon. Tuotannon määrän ja tehokkuuden lisääminen vaikuttivat negatiivisesti suomenkarjaan. Ayrshiren paremmat tuotokset sekä suurempi saatavuus ja vilkas jalostuseläinten kysyntä aiheutti suomenkarjan vähenemisen. Lisäksi keinosiemennyksen yleistymisen helpotti päätöstä rodun vaihtamiseen. Naudanlihan- sekä maidontuotannon tuottajahintojen nousu sorti suomenkarjaa, olihan ayrshirellä

suomenkarjaa parempi maidontuotanto- sekä kasvukyky. Pian rodun vaihtamisesta tuli muotia, ja suomenkarja joutui väistymään ayrshiren tieltä. Vaikka Suomen Karjanjalostusyhdistys oli parantanut monin tavoin suomenkarjan jalostusmahdollisuuksia sekä luonut paremmat edellytykset tuotostason parantamiselle, alkoi suomenkarjan väheneminen kiihtyä 1960-luvulla. Valkea lapinlehmä sekä punavalkea kyyttö vähenivät ruskeaa länsisuomalaista nopeammin, sillä länsisuomenkarja tarjosi parhaan vaihtoehdon ayrshiren ohella rodun vaihtamiseen. Länsisuomenkarja alkoi leviämään Idässä ja Pohjoisessa sivuuttaen vähitellen itä- ja pohjoissuomenkarjan pois niiltä alueilta. (Myllylä, 1991, s. 118-121)

1971 perustettiin Suomen kotieläinjalostusyhdistys (SKJY). Maatiaisroduista ei enää puhuttu, vaan ainoastaan ayrshireä ja friisiläistä jalostettiin, mikä johti maatiaiskarjan vähenemiseen. Vuotta myöhemmin SKJY ilmoitti suhtautuvansa eri rotuihin tasapuolisesti, eikä rodun vaihtoa suositeltu karjankasvattajille. Mikäli yksityinen karjankasvattaja halusi kokeilla uutta rotua, hän sai asiantuntijalta siihen apua. Nautakarja-lehdessä kirjoitettiin vuonna 1975, että suomenkarjan arvokkaita geenejä on siirtynyt risteyttämisen johdosta ayrshirelle sekä friisiläiselle. Samassa lehdessä nähtiin tärkeäksi suomenkarjan säilyttäminen, sillä suomenkarjaa oli vuonna 1975 koko maan tarkkailuun kuuluvista eläimistä jäljellä vain 9 %. SKJY vetosi rodun jalostajiin, ja toivoi heidän jatkavan suomenkarjan jalostustyötä. Valtion keinosiemennystoimikunta ryhtyi 1970-luvulla toimenpiteisiin sonnien sperman säilyttämiseen geenipankeissa sekä lehmien geenien säilyttämiseen hyvissä karjoissa. Myöhemmin geenipankeihin on pakastettu myös alkioita. (Myllylä, 1991, s. 170-172)

Maatalouden tehostuessa sekä maataloustuotteiden hintojen kohotessa tuontirotujien suosiminen oli taloudellinen ratkaisu, sekä modernin ja kehittyneen maatalouden symboli. Tuontirodut syrjäyttivät vähitellen suomenkarjaa, johtaen suomenkarjan lukumäärän vähenemiseen. Keskustelua suomenkarjan arvosta ja merkityksestä on käyty jo 1800-luvulla, mutta rotujen uhanalaisuuteen havahduttiin vasta 1980-luvulla. Sukupuuton partaalle oli päätynyt kolmesta rodusta itä- ja pohjoissuomenkarja. Vuonna 1989 Maatilahallituksen kotieläinlaskennan mukaan suomenkarjan lemiä oli koko maan lypsylehmistä vain 1,9 %:ään, eli noin 9800 yksilöä. (Karja & Lilja, 2007, s. 24-25) Suomenkarjan kasvattajille laadittiin maatalouden ympäristötukiohjelman erityistukimuoto, jonka ehtona on, että tilalla

kasvatetaan suomenkarjan eläimiä kyseisen rodun lisäämiseksi. Tuen tarkoitus on auttaa viljelijöitä turvaamaan paikallisten rotujen ja niiden erityisominaisuuksien perinnöllisen muuntelun säilyminen. Yksittäisten tilojen lisäksi suomenkarjan säilytyskarjoja perustettiin oikeusministeriön vankienhoito-osaston maataloille. Lisäksi SKJY sopi vuonna 1975 Ammattikasvatushallituksen sekä muutamien koulutilojen kanssa suomenkarjan säilyttämisestä. Koulutiloja oli kolme, Koivikon koulutila, Seppälän koulutila ja Kittilän emäntäkoulun Neitolan tila. Kaikilla tiloilla oli länsisuomenkarjaa, mutta Koivikossa ja Seppälässä myös muutamia itäsuomenkarjan edustajia. Pohjoissuomenkarjan säilytyskarjoja perustettiin Pelsoon sekä Sukevalle. (Myllylä, 1991, s. 203-205)

2.2 Käyttötarkoitukset ja merkitys ennen

Eri aikakausina suomenkarjan merkitys sekä käyttötarkoitukset ovat vaihdelleet yhteiskunnassa. Suomenkarjalla on ollut keskeinen asema hoitajien, kasvattajien sekä omistajien elämässä. Naudat ovat toimineet vetojuhtina maataloustöissä, tuottaneet lantaa pelloille ja toimineet kansanparantajien apulaisina. Niillä on ollut suuri merkitys omistajansa sosiaalisen sekä taloudellisen aseman määrittämisessä. Historiassa naudat ovat omavaraisissa talouksissa ansainneet rehunsa tekemällä töitä. Myös maidontuotannolla on ollut merkittävä asema historiassa. Voista muodostui kauppatavara, ja 1200-luvulta lähtien sillä oli keskeinen asema veronmaksuvälineenä. Maitoa annettiin tuolloin vain juottovasikoille sekä pienille lapsille. Voin valmistuksesta tullut kirnupiimä oli aikuisten jokapäiväistä juotavaa. Naudanlihaa ei juurikaan syöty, sillä teuraseläimiä olivat vanhat lypsämättömät lehmät sekä sonnit, joita ei tarvittu lehmien astuttamiseen. Täysikasvuisesta naudasta saatiin 1500-luvulla vain noin 70 kg lihaa. Suomenkarjalla on ollut taloudellisen merkityksen lisäksi myös merkitystä sosiaalisissa suhteissa. Omistajan varallisuudesta kertoi karjan laji sekä lukumäärä. Myöhemmin varallisuudesta kertoi myös lihan syöminen sekä ulkomailta tuodut rodut, kuten ayrshire sekä friisiläinen. (Karja & Lilja, 2007, s. 54-55)

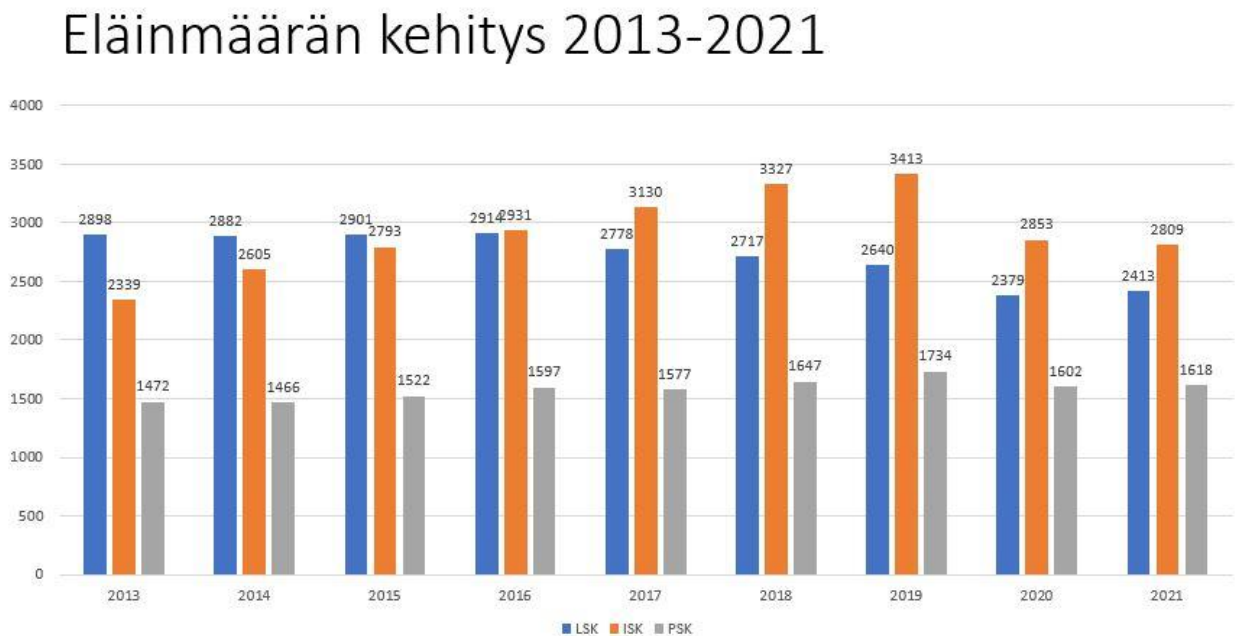
3 Suomenkarja nykypäivänä

Suomenkarjalla tarkoitetaan Suomen alkuperäisten nautarotujen yhteisnimitystä. Suomenkarjan kolme rotua ovat itäsuomenkarja (ISK), pohjoissuomenkarja (PSK) ja

länsisuomenkarja (LSK). Useimmat kaikkien kolmen rodun eläimet ovat nupoja, mutta sarvellisuutta esiintyy myös. Jokaisella rodulla on oma luonne, mutta niitä yhdistää aktiivisuus ja uteliaisuus. (VikingGenetics, n.d.) Suomenkarjan alkuperäinen käyttötarkoitus on ollut maidontuotanto, mutta nykyisin se on myös monikäyttörotu. Varsinkin itä- ja pohjoissuomenkarjan käyttö emolehminä on yleistynyt.

3.1 Eläinmäärän kehitys

Kuva 1 Suomenkarjan eläinmäärien kehitys roduittain vuosina 2013-2021.

Taulukon lähteenä on käytetty Luonnonvarakeskuksen ylläpitämää tilastotietokantaa. (Luonnonvarakeskus, Tilastotietokanta, n.d.) Tilastotietokannan luvuissa on vain puhdasrotuisia eläimiä, eli eläimen kolme vanhempaispolvea ovat samaa rotua. Lisäksi luvuissa on mukana tuotosseurannan piirissä olevat eläimet sekä muut eläimet. Tilastotietokannan taulukoissa on eritelty roduittain lehmien sekä hiehojen lukumäärä.

Eläinmäärän kehitys on ollut suhteellisen tasaista. Vuonna 2016 itäsuomenkarjaa on ollut enemmän kuin länsisuomenkarjaa. Tähän on luultavasti vaikuttanut itäsuomenkarjan

lisääntynyt käyttö emolehmänä. Pohjoissuomenkarjalla nähdään myös tasaista nousua sekä kehitystä ja rotua on ollut eniten vuonna 2019. Länsisuomenkarjan lukumäärä on pysynyt suhteellisen tasaisena, eikä eläinmäärän kehityksessä ole huomattavia rodun vähenemisiä.

3.2 Käyttötarkoitukset nykypäivänä

Suomenkarja on ollut pääasiallisesti lypsyrotu, mutta nykyisin sitä on paljon emolehminä sekä maisemanhoitajina. Lisäksi suomenkarja on pienikokoista verrattuna valtarotuihin, jonka takia se sopii myös harraste- sekä terapiaeläimeksi.

Suomenkarjalla on alhaisempi maitotuotos kuin valtaroduilla, mutta niiden maidon pitoisuudet ovat paremmat. Lisäksi alhaisen maitotuotoksen takia suomenkarjalla on harvemmin vakavampia ongelmia utareterveyden kanssa. Alhaisen maitotuotoksen takia suomenkarja soveltuu myös hyvin kotitarve-eläimeksi.

Suomenkarjan maidossa on hyviä ominaisuuksia, kuten korkea rasva- ja valkuaispitoisuus, sekä maidon aminohappo- ja rasvahappokoostumus eroavat valtaroduista suomenkarjan eduksi. Maito juoksettuu hyvin, jolloin se sopii juustojen sekä hapanmaitotuotteiden valmistukseen. (Ahlman, 2017) Nordgenin teettämässä tutkimuksessa, NordMilk vuosina 2016-2017, selvitettiin itä- ja länsisuomenkarjan lisäksi kuuden muun pohjoismaisen alkuperäisrodun maidon ominaisuuksia. Länsisuomenkarjan maidosta löytyi suurin oligosakkaridipitoisuus. Sen määrä on valtarotuihin verrattuna kaksinkertainen. (NordGen, 2021) Oligosakkaridit ovat hiilihydraatteja, jotka lisäävät paksusuolen bakteerien kasvua tai aktiivisuutta edistäen terveyttä. Ne muodostuvat 2-10 tai 2-20 sokerimolekyylisiä.

(Leipätiedotus Ry, n.d.)

Suomenkarjan eläimet ovat kooltaan pienempiä sekä kasvunopeudeltaan hitaampia kuin valtarodut. Siksi ne eivät pärjää päiväkasvuissa eikä teuraspainoissa muille roduille.

Suomenkarjalla on kuitenkin hyvä hedelmällisyys sekä helpot poikimiset. Suomenkarja on kestävä ja tervettä, sekä sillä on hyvät emo-ominaisuudet. Keskimäärin suomenkarjan eläin poikii 5-10 kertaa emolehmänä. Lisäksi suomenkarja on erinomainen laidunnusominaisuuksiltaan. Suomenkarja soveltuu hyvin pohjoisiin oloihin, minkä ansiosta

se pärjää hyvin metsälaitumilla sekä muilla perinnebiotooppityypin laitumilla. (Sutinen, 2019) Suomenkarjan lihassa on myös hyviä ominaisuuksia. Suomenkarjan liha on laatumittareilla mitattuna yhtä laadukasta kuin pihvikarjarotujen liha. Laatumittareita ovat lihan mureus sekä aistinvaraisuudella mitattavat tekijät. Suomenkarjan lihassa hyvän pehmeän rasvan osuus on suurempi, kun taas epäterveellisen kovan rasvan osuus on pienempi suhteessa muihin rotuihin. (Ahlman, 2017) Lisäksi sen liha on maukasta ja hienorakenteista. (MTT, Suomen alkuperäiset nautarodut, n.d.)

Suomenkarjan eläimet ovat pienikokoisia ja luonteeltaan aktiivisia ja helposti lähestyttäviä. Länsisuomenkarja on luonteeltaan rauhallista sekä tasaista, mutta kuitenkin myös uteliasta. Pohjoissuomenkarja on luonteeltaan utelias ja sosiaalinen, mutta myös omanarvontuntoinen. Itäsuomenkarja on luonteeltaan ovela sekä kiltti, mutta myös temperamenttinen. Kaikkien suomenkarjan rotujen luonne sopii terapiaeläimenä toimimiseen. Eläinten kuitenkin tulee olla hyvin käsiteltyjä sekä koulutettuja ennen kuin ne voivat olla osana eläinavusteista toimintaa. Lisäksi pieni koko tekee suomenkarjasta helposti lähestyttävämmän kuin isommat valtarodut. Lisäksi suomenkarja on nupoa, joka on iso etu turvallisuustekijöissä. Suomenkarja soveltuu ominaisuuksiltaan eläinavusteiseen terapiaan mainiosti. (Kinnunen, 2010)

3.3 Merkitys nykypäivänä

Suomenkarjalla on monia arvoja ja merkityksiä. Niitä ovat ekologiset, taloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset, moraaliset sekä geneettiset arvot.

Suomenkarjan geneettisestä monimuotoisuudesta huolehtiminen sekä säilyttäminen on elämän säilymisen kannalta kriittinen tekijä. Laidunnuksen kautta maaseutumaisemaa on muokattu, jonka johdosta on syntynyt lajistollisesti monimuotoisia elinymäristöjä luonnonvaraisille eläimille ja kasveille. Se on luonut visuaalisesti rikasta maisemakuvaa. Suomenkarja on sopeutunut pohjoisiin oloihin, jonka ansiosta se pystyy liikkumaan vaikeakulkuisessa maastossa paremmin, sekä hyödyntämään ravintoarvoltaan köyhempää laidunta paremmin kuin valtarodut. Suomenkarja voi paikallisesti sekä alueellisesti edistää tärkeitä ekosysteemipalveluja. Koska suomenkarja on vaatimattomampi ravinnon sekä tuotantoympäristön suhteen, ne pystyvät monipuolistamaan sellaisten alueiden

maisemarakennetta sekä -ekologiaa, jolla valtarodut eivät välttämättä tulisi toimeen. (Karja & Lilja, 2007, s. 32-33)

Taloudellisia hyötyjä syntyy laiduntamisen kautta. Kasvattaja säästää ruokintaan liittyvissä kustannuksissa. Lisäksi suomenkarja pärjää myös köyhemmällä säilörehulla, eikä tarvitse paljoa viljaa valtarotuihin verrattuna. Epäsuoraa taloudellista arvoa syntyy myös suomenkarjan imago-hyödyistä, esimerkiksi eri tuotteiden tai palvelujen markkinoinnissa. Suomenkarjan tuotteiden arvo markkinoilla on toistaiseksi alhainen. Kriittinen kysymys onkin suomenkarjan tuotteiden ja markkinoinnin kehittäminen. (Karja & Lilja, 2007, s. 33-34)

Sosiaalinen arvo käsittää kaksi eri tasoa: yksilötason ja yhteiskunnallisen tason. Suomenkarja tarjoaa monia mahdollisuuksia liittyen ihmisten henkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin. (Kuva 2.) Fyysinen hyvinvointi liittyy suomenkarjasta saataviin tuotteisiin laadun kautta. Henkinen hyvinvointi liittyy ihmisen ja eläimen väliseen vuorovaikutukseen, johon suomenkarja sopii hyvin luonteensa ansiosta. Suomenkarjan eläimet ovat tärkeitä aatteelliseen tai käytännölliseen yhteistyöhön liittyen, kuten suhteiden ja verkostojen muodostamisessa, esimerkiksi säilytystyön kautta. Sosiaalinen arvo ja merkitys voi joissakin tapauksissa muodostua suomenkarjan omistamisen kautta syntyvistä suhteista muiden suomenkarjankasvattajien kesken. (Karja & Lilja, 2007, s. 34-35)

Kuva 2 Kuvassa Martta Henttula ja lapinlehmä Paula sekä Enni Henttula ja kyyttö Palma. Henttulan tytöille on tärkeää saada viettää aikaa ja touhuta lemmikkilehmiensä kanssa. Molemmat lehmät ovat maidontuotannossa lemmikkiroolin ohella.

Suomenkarjan kulttuurinen arvo sekä kestävyys ilmenevät kulttuuriperinnön vaalimisena. Alkuperäisroduilla on paljon historiallista arvoa. Suomenkarjalla on voimakkaita sidoksia tiettyihin alueisiin. Lisäksi rodut voidaan nähdä ekologisesti sekä eettisesti kestävinä elämäntavan tai kulutuksen symboleina. Suomenkarjan kulttuurillinen arvo voi konkretisoitua maisemana, makuelämyksinä, tarinoina sekä omakohtaisina muistoina ja kokemuksina. Suomenkarjan tehtävät sekä merkitykset ovat muuttuneet yhteiskunnan mukana. Ne eivät kuulu vain maatalouden historiaan, vaan ovat osa elävää kulttuuriperintöä sekä historiaa. (Karja & Lilja, 2007, s. 35-37)

Moraalinen arvo tarkoittaa, että ihmisillä on eläimiä kohtaan pakollisia ja yleisiä velvollisuuksia. Ihmisten on kunnioitettava eläinten hyvinvointia. Moraalinen arvo ja merkitys on yhteydessä kulttuurilliseen arvoon. Alkuperäisrotujen asema etiikan näkökulmasta on muita kotieläimiä monimutkaisempi. Suomenkarja on ollut tuotantorotu.

Koska suomenkarjan tuotos on valtarotuihin verrattuna alhaisempi, ne rinnastetaan usein harraste-eläimiksi tai harvinaisiksi kulttuurieläimiksi. Tällöin suomenkarjaa koskee hieman erilaiset arvoasetelmat kuin valtarotuja. Onko oikein kasvattaa eläimiä vain säilyttämistä varten, vai pitääkö niitä jalostaa alkuperäiseen käyttötarkoitukseensa? (Karja & Lilja, 2007, s. 37-38)

Suomenkarjalla, ja muilla alkuperäisroduilla, on suuri geneettinen suojeluarvo. Suomenkarja on rotu, jolla on vähän sukulaisrotuja. Siksi ne ovat geneettisesti monimuotoisempia kuin valtarodut ja niitä tulee suojella ja säilyttää. Suomenkarja omaa monia geneettisesti arvokkaita ominaisuuksia, joita ei löydy muilta roduilta. Koska suomenkarjan perustajapopulaatiossa ei ole ollut yhteisiä kantavanhempia, tai niitä on ollut vähän, rodut omaavat geenejä tai geeniyhdistelmiä, joita ei ole muilla roduilla. Tällaisina ominaisuuksina voidaan pitää rotujen sopeutumista pohjoisiin oloihin sekä niiden pärjäämistä köyhemmällä rehulla. (Karja & Lilja, 2007, s. 49-51)

4 Geenivaraohjelman tarkoitus ja tehtävä

Suomessa on eläingenivaraohjelma, jonka tavoite on turvata perinteisesti kasvatettujen kotieläinten perinnöllinen monimuotoisuus. Alkuperäisille kotieläinroduille on perustettu säilytyskarjoja, jonka lisäksi geenipankissa on pakastettu siemennestettä, munasoluja sekä alkioita. Lisäksi jalostusohjelmilla huolehditaan tuotannon, terveyden sekä hedelmällisyyden tasapuolisesta kehittymisestä. Eläingenivaroilla on olemassa viisi keskeistä tavoitetta, joita ovat alkuperäisrotujen sukupuuton estäminen, alkuperäisrotujen taloudellinen ja kestävä ylläpito, geneettisen vaihtelun säilyminen mahdollisimman laajana, tuotantokyvyn sekä kestävyuden tasapainoinen kehittäminen jalostusohjelmissa sekä jalostuksen, kotieläingenetiikan ja kotieläingenivarojen osaamisen ja tietouden ylläpitäminen ja vahvistaminen. Eläingenivaroihin kuuluvat ne rodut, joita on jalostettu Suomessa vähintään kymmeniä sukupolvia. Suomalaisista nautaroduista suojeluun kuuluvat itä-, pohjois- ja länsisuomenkarja sekä vakiintunut tuontirotu ayrshire. (Luonnonvarakeskus, Eläingenivarat, 2016) Suomenkarjan eläviä geenipankkikarjoja kasvatetaan Kainuun ammattiopistolla Seppälän koulutilalla (ISK), Ahlmanin ammattiopistolla Tampereella (LSK) ja Pelson vankilassa (PSK). (MTT, Säilytyskarjat ja geenipankit varmistavat alkuperäisrotujen tulevaisuuden, n.d.)

Pelson elävä geenipankkikarja siirtyy Tervolan Louen opetusmaatilalle vuoden 2022 aikana. (Mehtonen, 2021)

5 Maitotilojen rakennemuutos

Perinteinen maatalous perustui ainoastaan viljanviljelyyn ja suomalaisten ravinto viljaan. Karjaa pidettiin pelkästään lannan vuoksi sekä kotitarpeisiin. Karjat elivät luonnonniittyjen varassa, joten talviruokinta oli niukkaa. Karja oli talvisin ummessa tai ne tuottivat hyvin vähän maitoa. Suomalainen maidontuotanto alkoi kiihtyä 1860-luvulla, kun omavaraistaloudesta siirryttiin vaihtotalouteen ja samalla maatalous kaupallistui. Tähän vaikutti Venäjältä saatava edullinen vilja, jolloin kotimaista viljaa ei kannattanut lähteä kilpailuttamaan. Pietariin vietiin sen sijaan maitotuotteita, kuten voita. Muutos vaikutti siihen, että perinteisestä viljanviljelystä siirryttiin karjatalouteen lyhyessä ajassa nopeasti. Maatalouden eläinmäärät sekä maankäyttö muuttuivat. Leipäviljapelloille alettiin kylvää karjaa varten heinää ja lehmien määrä lähti nousuun. Lehmien määrä nousi 1920-luvun puoliväliin, jonka jälkeen karjamäärä ei kasvanut samassa suhteessa tuotannon kanssa. Rehun valmistus ja säilöntä-aineiden käyttö kehittyi, mikä vaikutti tuotannon tehostumiseen. Lehmät alkoivat tuottaa paremmin, kun ne saivat parempaa rehua. Maitotaloustuotteiden valmistus, maidonkäsittely ja kauppa kehittyivät, kun tuottajat alkoivat perustaa osuusmeijereitä. (Suomi syö ja juo, 2020)

Suomessa on ollut vuonna 2020 lypsykarjatiloja 5362 kappaletta ja lypsylehmiä on 255 620 kappaletta. Keskimääräinen lypsylehmämäärä tiloilla on 49 lypsylehmää. Lypsylehmien määrä on vähentynyt prosentilla vuodesta 2019. (MTK, 2020)

Lisäksi maitotilojen kannattavuus on todella heikko, mikä lisää maitotilallisten ahdinkoa. Maitotilojen kannattavuuskertoimen arvioidaan putoavan 0,61:stä 0,52:een. Tuotantopanosten kallistuminen heikentää tulosta. Lisäksi vuoden 2021 alhainen viljasato ja viljan korkeat hinnat näkyvät erityisesti kotieläintilojen tuloksissa. (Luonnonvarakeskus, Maatalouden kannattavuus heikkenee, 2021) Kannattavuuskerroin kertoo tuotannon kannattavuudesta sekä kannattavuuskehityksestä. Kannattavuuskeroimen ollessa 1,00

kokonaistuotto kattaa koko tilan kustannukset. (Luonnonvarakeskus, Taloustohtori, n.d.)
Maitotilojen ahdinkoa lisää myös Valion maidon sopimushinnoittelu.

Maidontuotannon suurimpia uhkatekijöitä ovat tuotantokustannusten nousu, työvoimapula sekä rahoitukseen ja tuotantoon liittyvät riskit. Lisäksi jatkuvasti muuttuva tuotantoympäristö tuo mukanaan haasteita. Kiinassa investoidaan maatalouteen aktiivisesti ja rakennetaan tuhansien lehmien tuotantoyksiköitä. Tuotannon kasvua rajoittaa Keski-Euroopassa ympäristötekijät. Tuotantokustannusten nouseminen on globaalinen ongelma. Ongelmaa ei voida ratkaista yksin maataloudesta. Kotieläintuotanto kilpailee muiden alojen kanssa palkkatason, työolojen, automaation ja asuinympäristön kanssa. Suomalaisen maidontuotannon vahvuuksina ovat laatu sekä vahva brändi. Suomessa arvostetaan kotimaisia maitotuotteita sekä niitä viedään myös ulkomaille. Tuotteiden jäljitettävyyttä sekä turvallisuus ovat omaa luokkaansa. Keskeinen osa tulevaisuutta on hyvän toimintatavan todentaminen sekä kuluttajien vaatimusten kunnioittaminen. (ProAgria, n.d.)

6 Tutkimus suomenkarjan merkityksestä

Osana opinnäytetyötä tehtiin kysely, joka oli suunnattu eri tuotantosuuntien nautakarjan kasvattajille. Kysely julkaistiin 22.2.2022 kahteen eri Facebook-ryhmään, joiden jäsenmäärät kyselyn julkaisupäivänä olivat:

- Suomenkarja – Aito suomalainen selviytyjä, avoin ryhmä, 2854 jäsentä.
- MAAJUSSI – ryhmä, suljettu ryhmä, 12518 jäsentä.

Kysely oli esillä kolmen viikon ajan, jonka jälkeen kysely poistettiin ryhmistä 10.3.2022, jolloin vastauksia oli tullut 25 kappaletta. Kaikki vastaukset saatiin ensimmäisen kahden viikon aikana. Kysely sisälsi yhteensä 11 kysymystä, joista varsinaisia kysymyksiä oli 9 kappaletta (Liitteet 1-3). Kysymykset olivat lähinnä vastaajan mielipiteiden sekä omien ajatusten ilmaisua.

6.1 Tutkimuksen arviointi ja luotettavuus

Kyselyn ideointi sekä toteuttaminen oli suhteellisen helppoa. Kyselyn toteutuksen olisi voinut tehdä jälkikäteen tarkasteltuna hieman eri tavalla. Haastavinta kyselyssä oli vastausten kokoaminen, johtuen huonosti suunnitellusta toteutuksesta. Tulosten koostamista hankaloitti myöskin se, että vastaukset saattoivat olla pitkiä ja sisältää paljon erilaisia vastauksia, joka taas näkyy tuloksissa. Kyselyn toteutus onnistui sisällöltään hyvin. Saatiin luotua sellainen kysely, joka sisälsi monipuolisia kysymyksiä.

Tutkimuksen tulokset vastasivat sitä ennako-odotusta, jotka ovat jääneet itselle mieleen. Suomenkarjan kasvattajat ovat rodulle omistautunutta ja innostunutta väkeä. Yllätyksenä tuli myös valtarotujen kasvattajien myönteisyys suomenkarjaa kohtaan. Vastaukset antoivat toivoa siitä, että meillä on suomenkarjan kasvatukseen sitoutuneita ihmisiä.

Tutkimukseen vastanneiden vastausprosentti jäi kohtalaiseksi. Vastauksia tuli kuitenkin enemmän, mitä osasin odottaa. Vastauksia oli yhteensä 25 kappaletta. Suurin osa vastaajista kasvatti suomenkarjaa. Tutkimusta voidaan kuitenkin pitää onnistuneena.

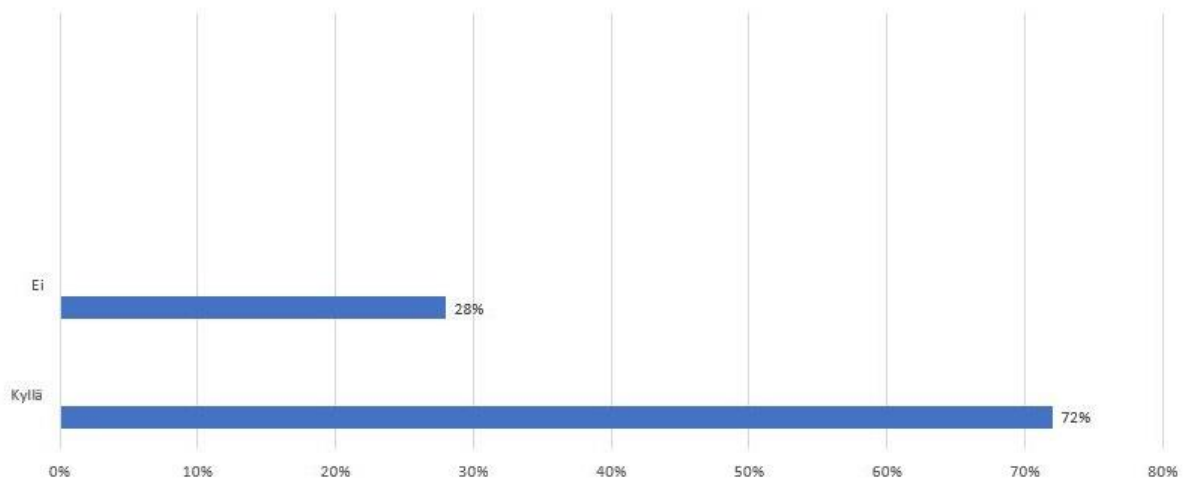
6.2 Tutkimuksen tulokset

Kyselyn tarkoitus oli selvittää suomenkarjan merkitystä nykyaikana ja tulevaisuudessa. Kysely oli suunnattu karjankasvattajille, riippumatta siitä kasvatetaanko tiloilla alkuperäisrotuja. Kyselyn tarkoitus oli saada eri tuotantoalojen ihmisten mielipiteitä suomenkarjasta. Kyselyn kysymykset olivat vapaa kenttä- tyyppisiä, joihin oli tarkoitus kirjoittaa oma mielipide asiasta.

Kyselyyn vastanneista 28 % ei kasvattanut suomenkarjaa ja 72 % vastanneista kasvatti suomenkarjaa (Kuva 3). Syy, miksi kyselyyn vastanneista enemmistö kasvatti suomenkarjaa, johtuu siitä, että kysely sai enemmän huomiota Suomenkarja – Aito Suomalainen selviytyjäryhmässä.

Kuva 3 Suomenkarjan kasvattamista koskeva kysymys.

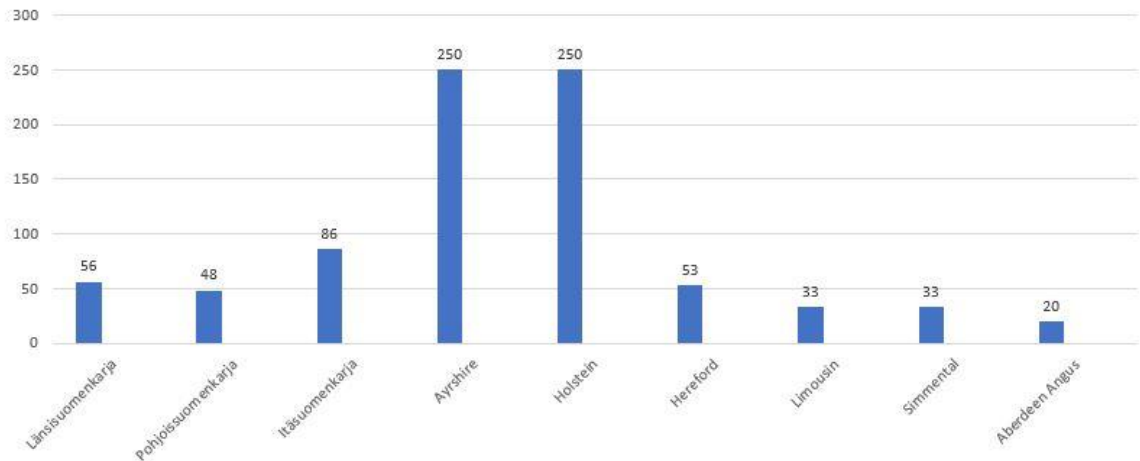
Kasvatatko suomenkarjaa?

Eläinmäärä sekä rotu vaihteli paljon vastanneiden kesken (Kuva 4). Eläinmäärä roduittain on laskettu tuloksissa yhteensä kaikkien vastanneiden kesken. Länsisuomenkarjaa oli vastaajilla yhteensä 56 kpl, pohjoissuomenkarjaa 48 kpl, itäsuomenkarjaa 86 kpl, ayrshireä 250 kpl, holsteinia 250 kpl, herefordia 53 kpl, limousinia 33 kpl, simmentalia 33 kpl ja aberdeen angusta 20 kpl.

Kuva 4 Rotujakauma ja eläinlukumäärä.

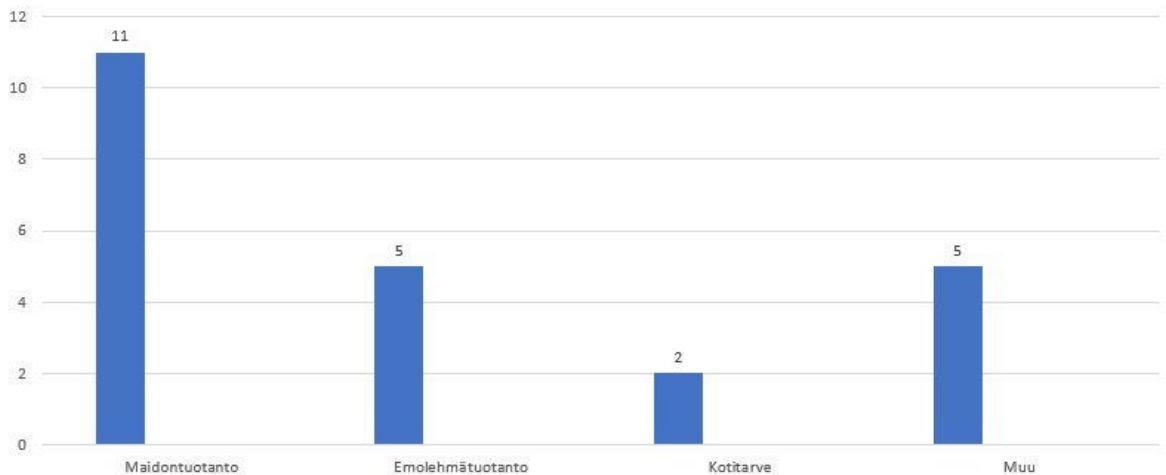
Rotu & lukumäärä

Käyttötarkoitukset vaihteli kotitarve-eläimistä isoihin maidontuotanto- sekä emolehmätiloihin (Kuva 5). Maidontuotantoon suuntautuneita tiloja oli 11 kpl, emolehmätiloja 5 kpl, kotitarve-eläimiä 2 kpl ja muita käyttötarkoituksia 5 kpl. Muita käyttötarkoituksia olivat maisemanhoito (2 kpl), yhdistetty maidon- ja lihantuotanto (1 kpl), lemmikki (1 kpl) eläinavusteinen toiminta (1 kpl) ja jalostuseläinten myynti (1 kpl).

Kuva 5 Eläinten käyttötarkoitus.

Käyttötarkoitus

Suomenkarjan merkitystä käsittelevässä kysymyksessä vastaukset oli helpoin koota eri arvojen mukaan:

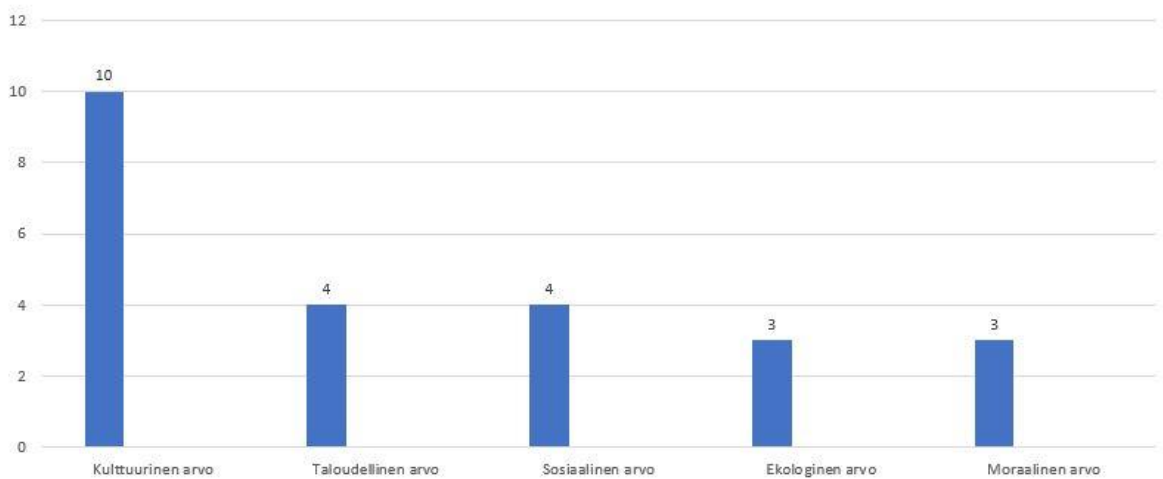
- Kulttuurinen arvo tarkoittaa kulttuuriperintöä, sen säilymistä, uusiutumista ja kulttuurista monimuotoisuutta
- Taloudellinen arvo tarkoittaa elintarvikkeiden ja muiden hyödykkeiden tuottamista, laidunnusta, eläinten tuottamia palveluja, vakuutusta tai sijoitusta, taloudellisen toiminnan monimuotoisuutta paikallisella sekä alueellisella tasolla, imagon kautta tulevaa välillistä tai välitöntä taloudellista vaikutusta
- Sosiaalinen arvo tarkoittaa elintarvikkeiden ja muiden hyödykkeiden tuotantoa ja kulutuksen vaihtoehtoa
- Ekologinen arvo tarkoittaa geneettisen monimuotoisuuden säilymistä, laiduntamista, monimuotoisen maatalouden toteuttamista ja ekosysteemipalvelujen tuottamista
- Moraalinen arvo tarkoittaa eläintä kohtaan olevia velvollisuuksia, eläimen hyvinvoinnin kunnioittamista, eläimen käyttötarkoitusta ja lisäksi myös

harvinaisempia rotuja pidetään moraalisesti arvokkaampina kuin tavanomaisia rotuja.

Vastaukset pystyttiin jakamaan seuraavalla tavalla, kulttuurinen arvo 10 kpl, taloudellinen arvo 4 kpl, sosiaalinen arvo 4 kpl, ekologinen arvo 3 kpl ja moraalinen arvo 3 kpl (Kuva 6).

Kuva 6 Suomenkarjan eri merkitys.

Mitä suomenkarja merkitsee sinulle?

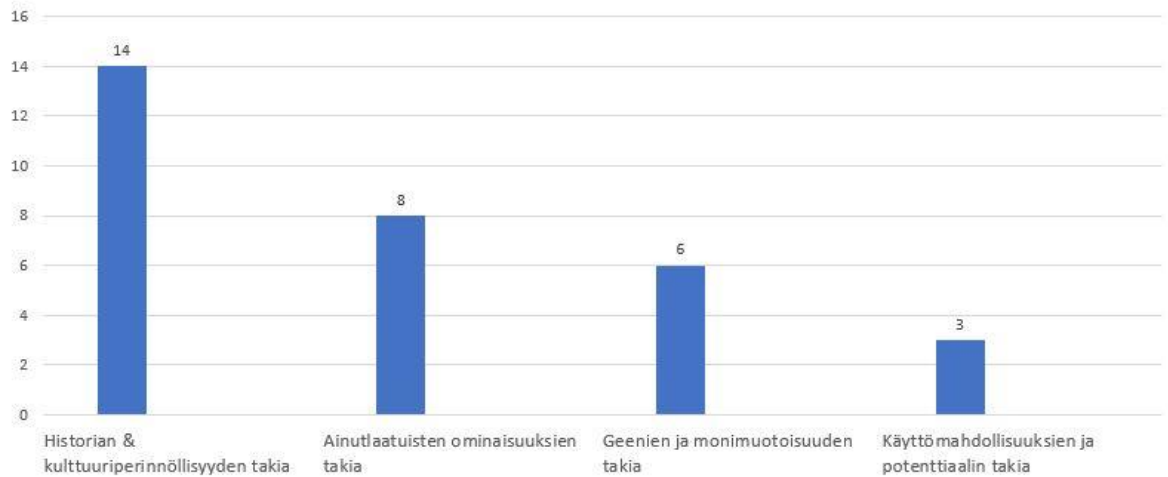

Suomenkarjan säilyttämistä koskevassa kysymyksessä saatiin esille neljä eri syytä (Kuva 7).

Kuten aiemminkin on todettu, suomenkarjaa tulee säilyttää sen historian sekä kulttuuriperinnöllisyyden takia. Suomenkarja on aito alkuperäisrotu, joka mielletään yleensä suomalaisuuteen liittyväksi, periksiantamattomaksi luonteeksi ja symboliksi. Historian ja kulttuuriperinnön takia vastasi 14 kpl, ominaisuuksien takia 8 kpl, geenien ja monimuotoisuuden takia 6 kpl sekä käyttömahdollisuuksien ja potentiaalın takia 3 kpl.

Kuva 7 Suomenkarjan säilyttämisen syyt.

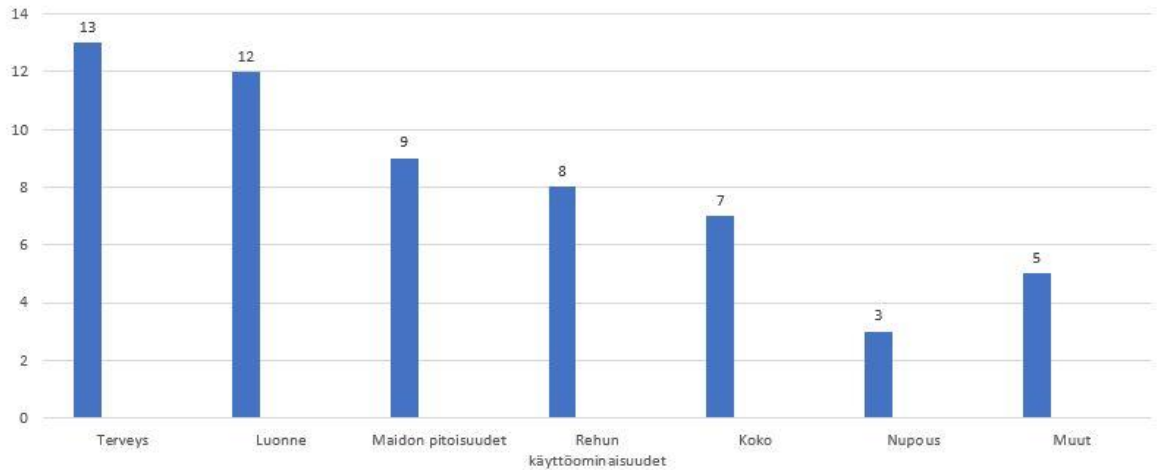
Miksi suomenkarjaa tulisi säilyttää?

Suomenkarja omaa selkeästi paljon hyviä ominaisuuksia, joita selvitettiin suomenkarjan hyviä ominaisuuksia koskevassa kysymyksessä (Kuva 8). Vastauksissa mainittiin terveys 13 kpl, luonne 12 kpl, maidon pitoisuudet 9 kpl, rehun käyttöominaisuudet 8 kpl, koko 7 kpl, nupous 3 kpl sekä muut 5 kpl. Muihin vastauksiin sisältyi hyvät emo-ominaisuudet, taloudellisuus, brändäys, pohjoissuomenkarjan väri vaihtelut sekä historiallinen tausta.

Kuva 8 Hyvät ominaisuudet.

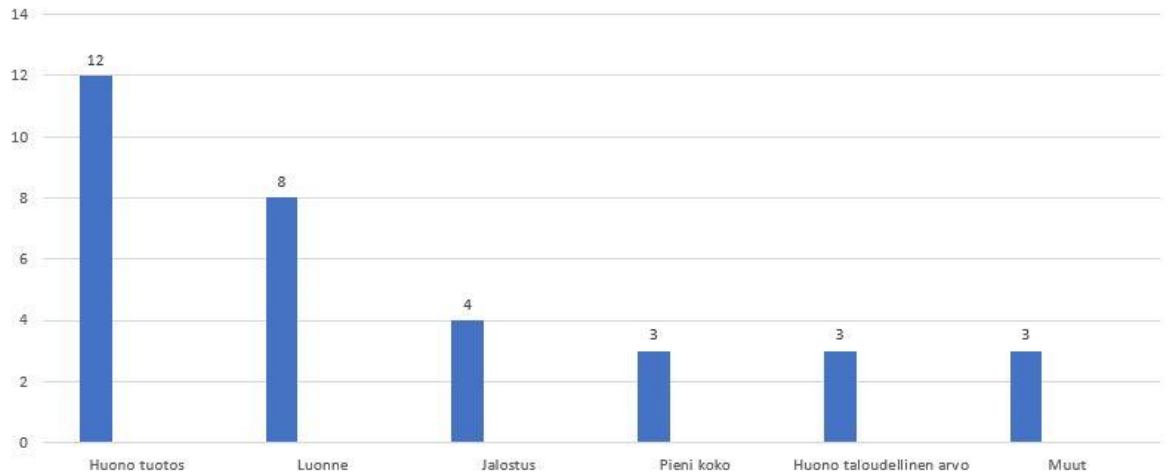
Mitkä ovat suomenkarjan hyvät ominaisuudet?

Suomenkarjan huonoja ominaisuuksia käsittelevässä kysymyksessä nousi pinnalle lähes samoja ominaisuuksia kuin edellisessä kysymyksessä (Kuva 9). Huono tuotos vastattiin 12 kpl, luonne 8 kpl, jalostus 4 kpl, pieni koko 3 kpl, huono taloudellinen arvo 3 kpl ja muut vastaukset 2 kpl. Muihin vastauksiin sisältyi suomenkarjan lihominen valtarotujen ruokinnan takia sekä ettei niillä ole huonoja ominaisuuksia, varsinkaan länsisuomenkarjalla.

Kuva 9 Huonot ominaisuudet.

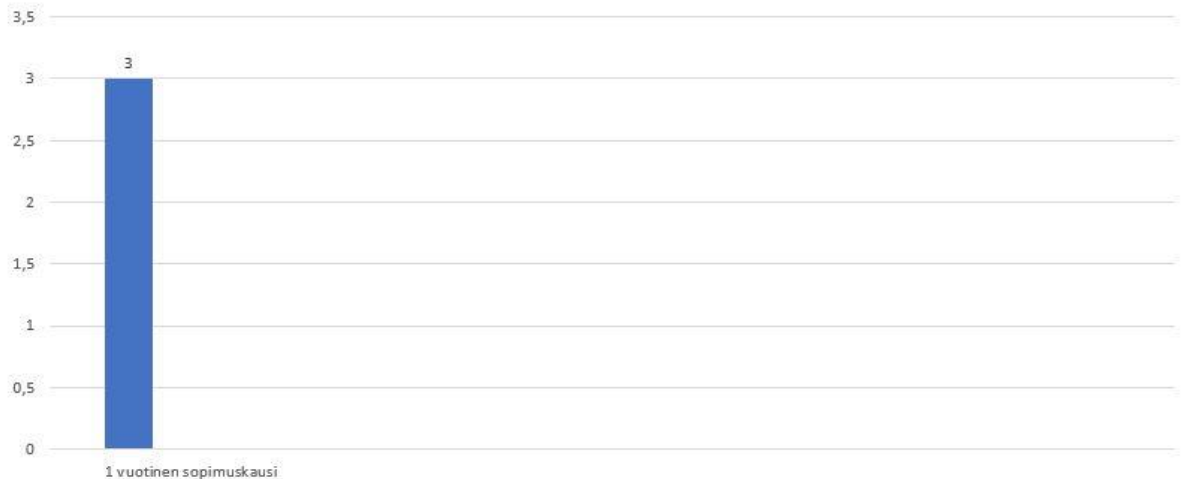
Mitkä ovat suomenkarjan huonot ominaisuudet?

CAP-uudistusta ja alkuperäisrotujen kasvattamistukea koskevassa kysymyksessä ei ollut paljon mahdollisuuksia vastaajien mielestä (Kuva 10). Ainoaksi mahdollisuudeksi koettiin 1-vuotinen sopimuskausi 3 kpl.

Kuva 10 CAP- sekä alkuperäisrotujen kasvatustuen uudistuksen mahdollisuudet.

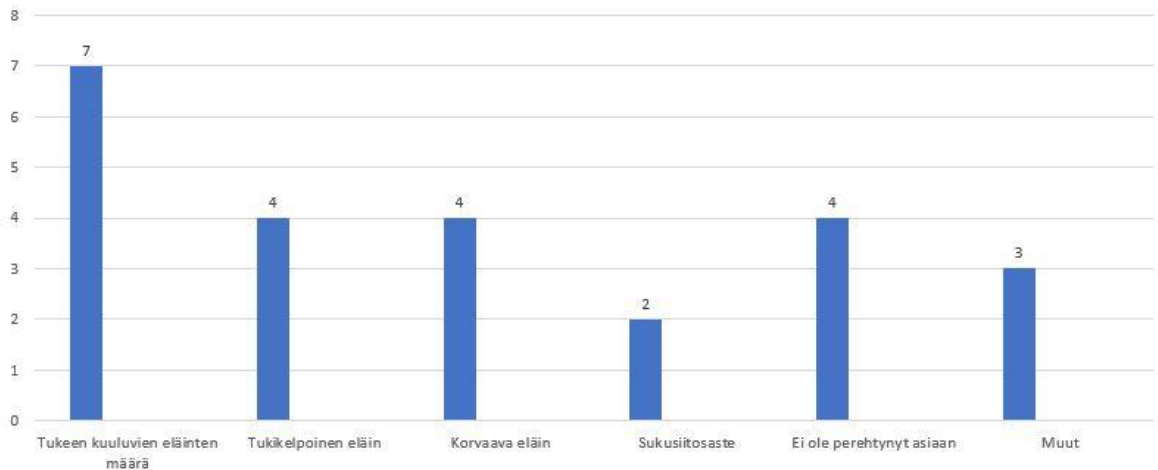
Mitkä ovat CAP-uudistuksen & APR-tuen mahdollisuudet?

CAP- uudistuksen ja alkuperäisrotujen kasvattamistuen uhiksi koettiin varsin varteenotettavia asioita (Kuva 11). Vastauksissa eläintavoitemäärä mainittiin 7 kpl, tukikelpoisen eläimen ikä 4 kpl, korvaava eläin 4 kpl, ei ole perehtynyt asiaan 4 kpl, sukusiitos aste 2 kpl ja muut vastaukset 3 kpl. Muihin vastauksiin sisältyi seuraavia kommentteja. Se pilaa koko lajin, kaikki uudistukset ovat uhkia ja korkea tukitaso houkuttelee ottamaan halpoja eläimiä, jolloin ei sitouduta säilyttämiseen sekä uudistuksen hidas valmistelu, jolloin tiloille jää vähän aikaa ennakkointiin.

Kuva 11 CAP- sekä alkuperäisrotujen kasvatustuen uudistuksen uhat.

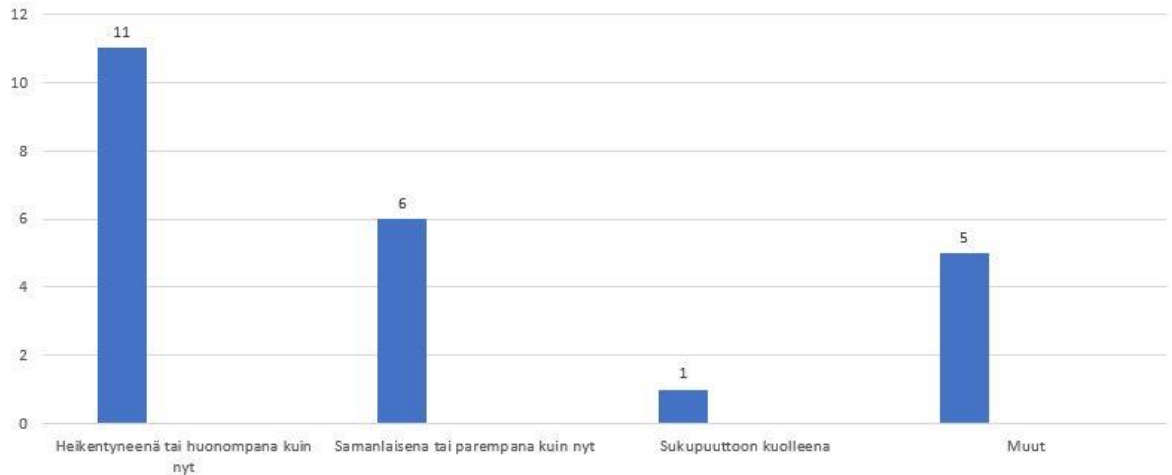
Mitkä ovat CAP-uudistuksen & APR-tuen uhat?

Suomenkarjan tilannetta vuonna 2030 koskevassa kysymyksessä vastaukset eivät olleet kovin positiivisia (Kuva 12). Huonompana tai heikentyneempänä kuin nyt tulevan tilanteen näki 11 kpl, samanlaisena tai parempana kuin nyt 6 kpl, eläimiä on vain emoina, lemmikkeinä tai pien- sekä harrasteviljelijöillä 5 kpl, jossa 4 kpl mainittiin maidontuotannon alasajo sekä sukupuuttoon kuolleena 1 kpl.

Kuva 12 Suomenkarjan tilanne vuonna 2030.

Millaisena näette suomenkarjan tilanteen vuonna 2030?

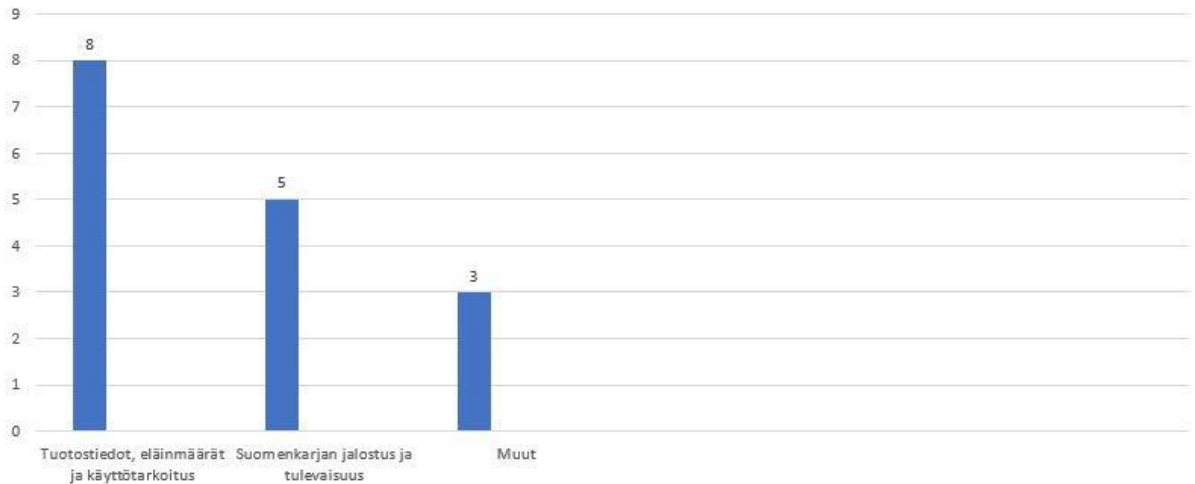

Suomenkarjaa koskevissa tiedoissa oli aikalailla samanlaisia vastauksia (Kuva 13).

Tuotostietoja, eläinmääriä ja käyttötarkoitusta koskevaa tietoa 8 kpl, jalostukseen sekä suomenkarjan tulevaisuuteen liittyvää tietoa 5 kpl, muut vastaukset 3 kpl. Muut vastaukset sisälsivät kommentteja liittyen suomenkarjan geenivaroihin ja niiden käyttöön, tietoa rodun hyvistä puolista ja eläintuista sekä itä- ja pohjoissuomenkarjan hyväksyminen monikäyttöroduiksi ja avoin vuoropuhelu ja kehittämistyö eri tahojen välillä pitäisi saada pysyväksi malliksi, geenivaratyölle selkeät yhteiset tavoitteet ja tuottajille ohjeistus niistä.

Kuva 13 Mitä tietoa kaivataan lisää suomenkarjasta.

Minkälaista tietoa kaipaatte lisää suomenkarjasta?

7 Johtopäätökset

Seuraavissa osioissa on pohdittu suomenkarjan merkitystä ja käyttötarkoituksia tulevaisuudessa. Lisäksi on tarkasteltu CAP- sekä alkuperäisrotutuen uudistusta.

7.1 Suomenkarjan merkitys tulevaisuudessa

Kyselyn pohjalta voidaan todeta, että suomenkarjalla on vahva merkitys karjankasvattajien sekä muiden ihmisten elämässä. Suomenkarjan merkitystä käsittelevässä kysymyksessä viitattiin paljon sen alkuperäisyyteen, historiallisuuteen, kulttuuriperintöön sekä suomalaisuuteen. Lisäksi koettiin, että rotuja on tärkeä säilyttää ja ylläpitää tuotantokelpoisena. Ne ovat tärkeä osa suomalaista historiaa. Lisäksi suomenkarjan kasvatuksen merkitys korostuu myös elinkeinona, vaikkakin osa vastaajista on kadottanut mielekkyyden työnteosta, jonka seurauksena merkityksellisyys on konkretisoitunut epäonnistumisena sekä pettymyksenä.

Suomenkarjaa tulisikin säilyttää sen ainutlaatuisuuden ja historiallisuuden takia.

Suomenkarjan säilyttämistä koskevassa kysymyksessä viitattiin paljon sen alkuperäisyyteen ja historiallisuuteen. Suomenkarjaa kuvailtiin sanalla kansallisaarre, jota se onkin. Siksi näitä ainutlaatuisia rotuja tulee suojella ja säilyttää.

Suomenkarjan merkitys tulevaisuudessa pohjauu pitkälti sen alkuperäisyyteen, joka heijastuu ”velvollisuutena” säilyttää, suojella ja jalostaa arvokkaita alkuperäisrotujamme. Suomenkarja on osa maamme historiaa, mutta myös osa maamme tulevaisuutta. Rotu on harvinainen, sillä se omaa paljon erikoislaatuisia ominaisuuksia sekä on geneettisesti arvokas ja monipuolinen rotu. Se tulisi säilyttää sekä ylläpitää tuotantokelpoisena. Rotuja ei ole jalostettu liian pitkälle, joten ne ovat terveitä sekä sisukkaita rotuja. Rodun olemassaolo on jo itsessään arvokasta, eikä harvinaisia rotuja saa hävittää sukupuuttoon. Mikäli ne häviävät, niitä ei saada takaisin.

7.2 Suomenkarjan käyttötarkoitukset tulevaisuudessa

Suomenkarjan merkitystä ja säilyttämistä koskevissa kysymyksissä oli mainintoja suomenkarjan käyttötarkoituksista. Rodut omaavat runsaasti potentiaalia niiden maidon-, lihan- sekä rehunkäyttöominaisuuksissa. Suomenkarja tarjoaa erilaisia käyttömahdollisuuksia enemmän kuin monet muut rodut ja sille keksitään jatkuvasti uusia käyttötarkoituksia. Etenkin länsisuomenkarja on täysin varteenotettava maitorotu. Itä- ja pohjoissuomenkarja tarjoavat taas mahdollisuuksia maidontuotannon lisäksi emolehmätuotannossa.

Tulevaisuudessa sisukas suomenkarja säilyy pienen kokonsa ansiosta pienviljelijöillä, harraste- tai kotitarve-eläimenä. Maidontuotannon alasajo uhkaa suomenkarjan käyttöä maitorotuna sen heikomman maitotuotoksen takia. Etenkin itä- ja pohjoissuomenkarja omaa hyvät käyttövalmiudet emolehmänä. Suomenkarjalla on hyvät emo-ominaisuudet, se on terve ja pitkäikäinen rotu, jolla on helpot poikimiset. Suomenkarjan eläimet tuottavat laadultaan erinomaista lihaa, joka on hyvä erikoistuote esimerkiksi suoramyynnissä.

7.3 CAP- ja alkuperäisrotutuen uudistuksen mahdollisuudet

Uudistuksessa ei ole oikeastaan tällä hetkellä mitään muuta mahdollisuutta kuin yksivuotinen sopimuskausi. Edellinen sopimuskausi on kestänyt viisi vuotta, joka on liian pitkä tämänhetkisessä maatalouden tilanteessa.

7.4 CAP- ja alkuperäisrotutuen uudistuksen uhat

Suurimpana uhkana pidetään tukeen kuuluvien eläinten määrää. Vuoden 2023 eläinmäärästä ei ole vielä tietoa. Vuonna 2024 tuen piiriin pääsee 2700 eläintä ja tavoite vuodelle 2027 on vain 2900 eläintä. Huolenaiheena on alkuperäisrotutuen loppuminen, kun eläintavoitemäärä ylittyy. Lisäksi tiukentuneet ehdot saattavat jättää tukeen kuuluvien yksilöiden määrän alhaiseksi, sillä tuen hakeminen ja vaatimukset menevät liian vaikeiksi. Tuen piiriin pääsevien eläinten määrä on pieni. Uudistuksen uhkina pidetään myös tukikelpoista eläintä sekä korvaavaa eläintä. Vanhassa sopimuksessa tuen piiriin pääsevän eläimen ikä oli 1-vuotias, uudistuksen myötä tuen piiriin pääsee eläin, jonka on pitänyt poikia vähintään kerran ennen sopimuskautta. Tämä uudistus jättää hiehot tuen ulkopuolelle, jolloin alkuperäisrotujen kasvattajien tulot vähenevät. Lisäksi korvaavan eläimen pitäisi olla tilalla kasvanut samanrotuinen vähintään kerran ennen sopimuskautta poikunut eläin. Alkuperäisrotujen kasvatustuki maksetaan vain niistä eläimistä, jotka ovat tilalla koko sopimuskauden ajan. Uusi ehto ei huomoi, että eläin voi sairastua kesken tukikauden, minkä takia se joudutaan poistamaan. Tällöin jää tuki siitä eläimestä maksamatta tai pahimmassa tapauksessa kasvattaja joutuu maksamaan sanktioita poistetusta eläimestä. Korvaavaksi eläimeksi on ennen käynyt vähintään 1-vuotias samaa rotua oleva eläin, joka voi olla myös muualta ostettu. Uudistuksen myötä osa kokee haastelliseksi sukusiitosasteen. Tukeen ei pääse mukaan, mikäli eläimen sukusiitosaste on yli 6,25. Sukusiitosasteen tarkoitus on ohjata jalostusta geneettistä monipuolisuutta kohti. Lisäksi uudistuksen valmistelu on hidasta. Tiedot tulevat vasta syksyllä 2022, mikä jättää tilalle vähän aikaa ennakkointiin. Mainittakoon myös, että ehtojen tiukentuessa ja vaikeutuessa, eläimestä maksettava tuki olisi korkeampi. Edellisessä sopimuksessa tukitaso on ollut 530 euroa per eläinyksikkö, uudessa mallissa maksettava määrä olisi 683 euroa per eläinyksikkö. Tämä saattaa houkutella hankkimaan halpoja eläimiä vain rahan takia, jolloin ei sitouduta geenivaratyöhön.

8 Yhteenveto

Kuten tutkimustuloksista voidaan todeta, länsi-, itä- ja pohjoissuomenkarja ovat ainutlaatuisia ja arvokkaita alkuperäisrotuja. Suomenkarjan eläimet ovat aitoja ja alkuperäisiä rouja, joiden luonne sekä pieni koko nähdään haittana, mutta myös kuitenkin hyötynä. Suomenkarjaa ei ole jalostettu liian pitkälle, minkä ansiosta se omaa edelleen omalaatuisen luonteen. Rodut ovat kestäviä ja pitkäikäisiä. Alhaisemman tuotoksen ansiosta suomenkarjalla ei ole niin paljon ongelmia utareterveyden kanssa, kuin paljon lypsävillä valtaroduilla. Lisäksi maidon pitoisuudet sekä juustoutumis-ominaisuudet puoltavat suomenkarjaa. Rotujen rehunkäyttöominaisuudet ovat todella hyvät, sillä ne tulevat toimeen vaatimattomammalla rehulla. Lisäksi ne pärjäävät köyhemmillä luonnonlaitumilla maisemanhoitajina.

Tulevaisuus näyttää, mihin suuntaan suomenkarjan tilanne johtaa. Toivottavasti meillä säilyisi jatkossakin monipuolinen alkuperäisrotu. Rotujen säilymiseen ja kasvattajien halukkuuteen jalostaa rotuja vaikuttaa vahvasti CAP- sekä alkuperäisrotujenkasvatustuen uudistus. Toivon suomenkarjalle parempaa tulevaisuutta, sekä rotujen kasvattajille jaksamista tässä muuttuvassa maatalouden tilanteessa.

Lähteet

- Ahlman. (2017). *Suomenkarjan maidon ja lihan hienoja ominaisuuksia tuodaan tutuksi Kasvua suomenkarjasta -hankkeen avulla*. Noudettu osoitteesta <https://www.epressi.com/tiedotteet/ruoka-ja-elintarvikkeet/suomenkarjan-maidon-ja-lihan-hienoja-ominaisuuksia-tuodaan-tutuksi-kasvua-suomenkarjasta-hankkeen-avulla.html>
- Karja, M.;& Lilja, T. (2007). *Alkuperäisrotujen säilyttämisen taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset lähtökohdat*. MTT.
- Kinnunen, A. (2010). *Suomenkarjan käyttö terapiaeläimenä*. Noudettu osoitteesta Jyväskylän ammattikorkeakoulu: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/24759/Kinnunen_Anu.pdf?sequence=1
- Leipätiedotus Ry. (n.d.). *Ravintokuitu ja oligosakkaridit*. Noudettu osoitteesta <https://www.leipätiedotus.fi/leipa-ravitsemuksessa/taysjyva/mita-taysjyvaviljastasa/bioaktiiviset-yhdisteet/ravintokuitu-ja-oligosakkaridit.html>
- Lonka, T. (1952). *Suomen karjaa ja sen jalostamista*. Noudettu osoitteesta https://elonet.finna.fi/Record/kavi.elonet_elokuva_115699?fbclid=IwAR0oJBQiRaYk0YyvKmmUcudjgggAAis5DczHnAN6nD4JpwTaH-F2aBOspcU
- Luonnonvarakeskus. (2016). *Eläingenivarat*. Noudettu osoitteesta <https://www.luke.fi/tietoa-luonnonvaroista/geenivarat/elaingeenivarat/>
- Luonnonvarakeskus. (2021). *Maatalouden kannattavuus heikkenee*. Noudettu osoitteesta <https://www.luke.fi/uutinen/maatalouden-kannattavuus-heikkenee/>
- Luonnonvarakeskus. (n.d.). *Taloustohtori*. Noudettu osoitteesta <https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/taloustohtori/kannattavuuskirjanpito/tausta-tiedot/Tunnusluvut#:~:text=Kannattavuuskerroin%20on%20suhteellinen%20k%C3%A4site%2C%20jolloin%20eri%20vuosien%20kannattavuutta,%3DYritt%C3%A4j%C3%A4tulo%20%2F%20%28yritt%C>
- Luonnonvarakeskus. (n.d.). *Tilastotietokanta*. Noudettu osoitteesta https://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/fi/LUKE/LUKE__08%20Indikaattorit__06%20Ym

- p%c3%a4rist%c3%b6__08%20Alkuper%c3%a4isel%c3%a4inrotupopulaatioiden%20kehitys/01_Alkuperaisrotuiset_lehmat.px/table/tableViewLayout2/
- Mehtonen, J. (2021). *Pelson vankilatilan eläimet siirretään Lappian tiloihin Tervolan Louelle ensi vuonna*. Noudettu osoitteesta Yle: <https://yle.fi/uutiset/3-11863797>
- Mikkonen, N. (2017). *Suomalainen lehmä on kotoisin Lähi-idästä – natsit yrittivät jalostaa nykyaudan esi-isää takaisin*. Noudettu osoitteesta Yle: <https://yle.fi/uutiset/3-9816716>
- MTK. (2020). *Maidontuotanto*. Noudettu osoitteesta <https://www.mtk.fi/-/maidontuotanto-1?inheritRedirect=true>
- MTT. (n.d.). *Suomen alkuperäiset nautarodut*. Noudettu osoitteesta <https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/www/Tietopakettit/Elaingeenivarat/974B057B9DB4BAAEE040A8C0033C55E1>
- MTT. (n.d.). *Säilytyskarjat ja geenipankit varmistavat alkuperäisrotujen tulevaisuuden*. Noudettu osoitteesta <https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/www/Tietopakettit/Elaingeenivarat/944B7B45CD0ED34CE040A8C0033C45F2>
- Myllylä, L. (1991). *Suomenkarja maan alkuperäinen karjarotu*. Suomenkarjan jalostussäätiö.
- NordGen. (2021). *Uusia mahdollisuuksia alkuperäisrotujen maidon hyödyntämiseen bioaktiivisten elintarvikkeiden ainesosina*. Noudettu osoitteesta <https://www.nordgen.org/fi/uusia-mahdollisuuksia-alkuperaisrotujen-maidon-hyodyntamiseen-bioaktiivisten-elintarvikkeiden-ainesosina/>
- ProAgria. (n.d.). *Kansainvälistä näkökulmaa maidontuotantoon*. Noudettu osoitteesta <https://www.proagria.fi/sisalto/kansainvalista-nakokulmaa-maidontuotantoon-933>
- Suomi syö ja juo. (2020). *Suomen tie maitomaaksi*. Noudettu osoitteesta <https://suomisyojajuo.fi/2020/02/03/suomen-tie-maitomaaksi/>
- Sutinen, M. (2019). *Suomenkarjan käyttö emolehmänä*. Noudettu osoitteesta Jyväskylän ammattikorkeakoulu: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/267209/Sutinen%2C%20Miija%20.pdf?sequence=2>
- VikingGenetics. (n.d.). *Suomenkarja*. Noudettu osoitteesta <https://www.vikinggenetics.fi/lypsyrodut/suomenkarja>

Liite 1: Tutkimus suomenkarjan merkityksestä

Tutkimus suomenkarjan merkityksestä

Tutkimuksen tarkoitus on selvittää suomenkarjan merkitystä nykyaikana ja tulevaisuudessa. Kysely on suunnattu karjankasvattajille, riippumatta siitä onko tilalla alkuperäisrotuja. Kyselyn tarkoitus on saada eri tuotantoalan ihmisten mielipiteitä suomenkarjasta riippumatta siitä, kasvattaako niitä itse vai ei. Tutkimus on osa opinnäytetyötä, joka toteutetaan Suomenkarja ry:n toimeksiannosta. Lisätietoja antaa: nenna.lahteenmaki97@gmail.com / Nenna Lähteenmäki

 nenna.lahteenmaki97@gmail.com (Ei jaettu) [Vaihda tiliä](#)

*Pakollinen

Vastaajan taustatiedot *

Kysely julkaistaan osana opinnäytetyötä ja vastaukset julkaistaan anonymisti, eli kenenkään henkilötietoja ei julkisteta.

Oma vastauksesi

Kasvatetaanko tilalla suomenkarjaa?

Kyllä

Ei

Liite 2: Tutkimus suomenkarjan merkityksestä

Mitä rotua/rotuja ja mikä on eläinten lukumäärä ja käyttötarkoitus?

Oma vastauksesi

Mitä suomenkarja merkitsee sinulle?

Oma vastauksesi

Miksi suomenkarjaa pitäisi mielestänne säilyttää?

Oma vastauksesi

Mitkä ovat mielestänne suomenkarjan hyvät ominaisuudet?

Oma vastauksesi

Mitkä ovat mielestänne suomenkarjan huonot ominaisuudet?

Oma vastauksesi

Liite 3: Tutkimus suomenkarjan merkityksestä

Mitkä ovat CAP uudistuksen ja uuden apr-tukimallin uhat ja mahdollisuudet?

Päähkohdat APR osalta: Nauta poikinut vähintään kerran kahden edellisen vuoden aikana ennen pääsyä tuen piiriin, eläimiä saa vähentää sopimuskauden (1 vuosi) aikana, tuki maksetaan niistä eläimistä, jotka ovat tilalla koko vuoden, korvaus oman tilan eläimellä, tukitaso 683e/ey, eläinmäärä 2023 ei ilmoitettu, 2024 tuen piiriin 2700 eläintä, tavoite vuonna 2027 2900 eläintä.

Oma vastauksesi

Minkälaista tietoa kaipaisitte suomenkarjasta?

Esim. raportointi eläinmääristä, tieto geenivaroista jne..

Oma vastauksesi

Millaisena näette suomenkarjan tilanteen vuonna 2030?

Oma vastauksesi

Sana vapaa

Oma vastauksesi

Lähetä

Tyhjennä lomake

Älä koskaan lähetä salasanaa Google Formsin kautta.

Google ei ole luonut tai hyväksynyt tätä sisältöä. [Ilmoita väärinkäytöstä](#) - [Palveluehdot](#) - [Tietosuojakäytäntö](#)